

Néhány szó a nemzetközi döntőbírárságokról

Iria báró WLAŠICS GYULA, a felsőház és a közigazgatási bíróság elnöke

Sok tárgyam volna, amiről írhatnék a Budapesti Hírlap jubileuma alkalmával. Szerkesztőivel, sok munkatársával barátság szála kötött és köt össze. Évtizedeken át sokszor kerestem fel én is soraimmal a Budapesti Hírlapot. Ha nem is voltunk mindig ugyanazon véleményben, de valóban hosszú közéleti pályámon sohasem tapasztaltam pártos kritikát és örömmel használok is fel ezt az ünnepélyes alkalmat, hogy hálás köszönetet fejezzem ki azért a támogatásért, melyet különösen vallás és közoktatásügyi miniszterségem kilenc évben tapasztalni szerencsém volt.

Igen sokra becsültem mindig a Budapesti Hírlap pályafutásában azt, hogy sohasem tévesztette szem elől a magyar sajtónak azt a nemes hivatását, hogy a magyar nemzeti érzés hű ápolása mellett az ismeretterjesztés vonzó munkájából is kivegye részét.

Beszélhetnék sokat Rákosi Jenőről, Balog Pálról, kit én bízam meg nagy statisztikai munkájának megírásával, de ezen szubjektív elmélkedés helyett az ismeretterjesztés terére irányzom figyelmemet és néhány szót szentelek nemrég tapasztalt félreértések és félre-magyarítások megvilágítására, melyekről napjainkban sok szó esik.

A nemzetközi döntőbíráskodásról, művelt körökben beszélgetve, sűrűn tapasztaltam, hogy nagy tájékozatlanság uralkodik a nemzetközi bíróságról és annak mai szervezetére nézve. Különösen alaposan összezavarják a két állandó hágai bíróságot, pedig lényeges különbség van a kettő között. A választott hágai bíróság (Cour d'arbitrage) az egyes nemzetek kiküldöttjeiből áll. Ez lényegében tulajdonképpen csak egy névsor, melynek nyilvántartása arra szolgál, hogy ezek kebeléből választhatók valamely konkrét nemzetközi vitás ügy elintézésére a döntőbírák. E bírákból alakult régebben a leglényegesebb ügyekben a választott bíróság. Az állandó nemzetközi bíróság (Cour permanente de justice internationale) már a nemzetek szövetségének szerve, mely kezdetben Hágában időszakonként ült össze, ma már Hága székhellyel állandóan működő bíróság.

Ennek a bíróságnak nemcsak az a feladata, hogy nemzetközi konkrét jogvitákat döntsön el, de az is, hogy a nemzetek szövetségének jogvitákban véleményező testülete is legyen.

Ennek a bíróságnak tagjait a nemzetek szövetségének tanácsa és közgyűlése választja. Most éppen a választás előtt állnak. Ehhez a másik hágai bíróságnak az úgynevezett választott bíróságnak (Cour d'arbitrage) csak annyi köze van, hogy a nemzeti csoportokból álló választott bíróság tagjai csoportonként ajánlási joggal bírnak arra nézve, kiket tartanak arra valóknak hogy a nemzetek szövetsége (tanács és közgyűlés) az állandó nemzetközi bíróság (Cour permanente de justice) tagjaivá válasszák. A magyar csoport melynek tagjai Berzeviczy Albert, Juhász Andor dr., Baumgarten Nándor dr. és e sorok írója a legközelebbi napokban már összeül és ha az ajánlásokra nézve megállapodik, megkeresi a magyar külügyminisztert, hogy rendeltetési helyére küldje a cour d'arbitrage magyar csoportjának ajánlatát. Igen természetesen jogában áll minden nemzeti csoportnak saját állampolgáraiból is javaslatba hozni — a feltétel azonban az, hogy a kellő szakértelemmel bíró egyénnek a bíróság legalább egyik hivatalos nyelvén (angol, francia) a hágai állandó nemzetközi bíróság tagjainak teljes jártassággal kell bírnia. Az eddig előadottakból az olvasó tájékozást nyert a két külön jellegű állandó hágai bíróságról — az azonban megzavarhatja, hogy mivel a vegyes döntőbírárságok (tribunal mixte trianonai békeszerződés 239, 250. §.) néha Hágában is tartják üléseiket és a sajtó ismét csak hágai nemzetközi bíróságról beszél, vajjon ez nem-e egy harmadik hágai bíróság, ha nem tudja azt, hogy

a vegyes döntőbírárságok elnökeiktől függ, hogy hol tartásuk üléseiket. Vegyes döntőbírárság már Budapesten is működött. A három tagból álló vegyes döntőbírárság tehát egészen más, mint a fentebb megjelölt „cour d'arbitrage“ és a „cour permanente de justice“.

A vegyes döntőbíráskodással egy nemzetnek sem kellett olyan behatóan foglalkoznia, mint nekünk. Ily bírósághoz tárgyai voltak az optánsperék is, melyek midőn a román kormány visszahívta bíróját, a nemzetek szövetsége tanácsa pedig nem teljesítette helyettesítő köteleességét, az optánsperék nem kerülhettek a szerződésileg megállapított illetékes vegyes bíróság döntése alá.

Jellemző tünet, hogy mikor az egész művelt világ a döntőbíráskodás zavartalan érvényesülésében látja a leg-

biztosabb óvszert a háborúk ellen, akkor akadt állam, mely mindent elkövetett, hogy vitás ügye a vegyes döntőbírárság elé ne kerüljön. Sőt mikor azt indítványoztuk, hogy az állandó nemzetközi bíróság véleményét kérje ki a nemzetek szövetségének tanácsa, mindent elkövettek, hogy ez se történhessen meg. Sőt most a legutóbbi nagy párisi csatában mindenáron azt akarták Románia képviselői elérni, hogy a trianoni szerződésnek a döntőbíráskodást biztosító 250. §-a hatályon kívül helyeztessék.

Mi ezzel szemben az évekig tartó tárgyalások egész vonalán nem tévelyedtünk egy percig sem oly útakra, melyek szöges ellentétben állanak a döntőbíráskodás elvének tiszteletben tartásával. Ellenkezőleg talán senki fényesebben ki nem fejtette, mint a mi nagynevű államférfiunk Apponyi Albert gróf a nemzetek szövetségének ülésén annak a veszélynek horderejét, mely a jogrendet fenyegeti, ha jogkérdésekben a döntőbíráskodás elvének séríthetlenségét politikai mellékcélok kedvéért feláldozzák.

Az Országos Mezőgazdasági Kamara üdvözlőlevele

Az az ötvenévi újságírás, amivel a Budapesti Hírlap e hosszú idő alatt hűségesen kísérte és vezette a magyar életet, észrevétlenül is mélyreható nyomot hagyott a nemzet társadalmán. Sok idegen befolyás között is megőrizte számára a történelmi mult nemzeti hagyományait, ápolta és építette mindig nemzeti ideáljait.

Ez teszi mindnyájunk ünnepévé fél-százados munkássága jubilaris ünnepét.

Mi azonban, akik az élet realitásain keresztül szolgáljuk nemzetünknek mai sorsát és jövőbe néző törekvéseit, ezen a jogcímen is részt kérünk a Budapesti Hírlap ünnepén.

A magyar föld szeretete mindig legnagyobb erőssége, a magyar föld gazdagsága mindig legmaradandóbb va-

gyona volt a nemzet életének. Ötven éven át a Budapesti Hírlap minden sorából a magyar föld igaz szeretete, a magyar föld gazdagításának komoly törekvése sugárzott felénk. Messzehangzó szavával a földművelés igaz ügyének, a gazdanép boldogabb sorsának volt mindig hangos szószólója.

A magyar gazdatársadalomból ez váltotta ki a Budapesti Hírlappal szemben az igaz megbecsülést. Ez kötelez bennünket is arra, hogy ötven év munkássága ünnepén őszinte tisztelettel üdvözljük.

Budapest, 1930. június hó 5.

Az Országos Mezőgazdasági Kamara nevében:

Hoyos Miksa gróf elnök. Koós Mihály igazgató.

Öreg hirlap nem vén hirlap

Iria Rakovszky Iván, a Közmunkatanács elnöke

A nyomtatott betű megjelenési formái közül első pillanatra a könyv látszik hosszabb életűnek, mint az újság. Hiszen már anyaga, köntöse is tartósabb az újságénál s amíg az utóbbit elolvasás után papírkosárba dobják, addig a könyv díszes könyvszekrények poleain nyer gondos elhelyezést. De a látszat esal, mert a kettő közül mégis az újságnak van igazabb, teljesebb és tartalmasabb élete. A könyv végeredményben posthumus életet él. A léte akkor kezdődik, amikor benne megszűnt a munka, a fejlődés, az élet. Befelejtett és változatlan formában marad fenn, néha kivételesen, évtizedekig, vagy évszázadokig, máskor bizony hetekig, vagy hónapokig sem.

Az újság azonban folyton él. Egy-egy száma csak azért folytat látszólag kérésztéletet, mert másnapra már másik van helyette. Az újság maga azonban megújul, felfrissül, mint az élő szervezet sejtje. Újból születik mindennap. Új dolgot ír régi eseményekről, vagy régi gondolatait ismétli új események kíséretében. Élő organizmus, amely az életből veszi tápanyagát, hogy azt feldolgozza, gyümölcsé, virággá, vagy mérges tövissé alakítsa.

Mint minden élő organizmusnak, az újságnak is harmóniára van szüksége. Belső harmóniára, amely önön lelkének összhangját szabja meg és külső harmóniára, amely összefonja a külvilággal. A Budapesti Hírlap 50 éve él. Ezt az 50 esztendőt a harmóniák tökéletessége jellemzi, amely sohasé szűnt meg sem belső életében, sem környezetével való kapcsolatában. Öreg újság lett, de nem vénült meg, mert napról-napra való felújulásában fiatal tudott maradni.

A Budapesti Hírlap belső lelki életének harmónikus voltát az elveiben, eszméiben és idealizmusában való következetes összhang adta meg. Három pillérre volt felépítve eszmevilága: a nemzeti érzésre, a józan idealizmusra és a megalkuvást nem ismerő komolyságra.

Amikor a Budapesti Hírlap megszületett, még nem számított érdemül, hogy a nemzeti gondolat jegyében indult útnak. Akkor a nemzeti gondolatot meg nem kritizálták, fúrták-faragták nyugtalan lelkek, akik ezt az eszmét kényelmetlen, mozdatot gátló zubbonynak érzik. Akkor még nem értünk meg időket, melyekben az örületig fokozódó radikálizmus a nemzeti érzést bolondságnak, vagy uralkodó osztályok önző erőszakának minősítette. De érdeme a Budapesti Hírlapnak a nemzeti gondolat ápolásában való következetesség. Gondolatok zajlásán, idők háborgásán keresztül meg tudta őrizni nemzeti érzelmét a maga érintetlen tisztaságában, még akkor is, amikor más őrzője igen kevés akadt s aki akadt, gyakran csak a szavak külső mázával és nem a gondolatok belső erejével állt őrt. Skillák és Karibdiszek között járt ennek a magyar újságnak a hazafisága. Hadakozott kormányok ellen, amelyeknek nemzeti érzését nem tartotta kielégítőnek és védett kormányokat ellenzéki támadásokkal szemben, amikor az ellenzéki eszme a nemzeti gondolatot kezdte ki. Különböző frontokon kellett harcolni, de egy percig nem lett kétségessé, hogy harcának zászlaja, célja, kiinduló pontja a tradicionális, becsületes magyar hazafiság.

A Budapesti Hírlap szabadelvűsége is a harmóniák szabadelvűsége volt. A régi,

ideális liberálizmust szolgálta, amely a szabadelvűséget nem a mult emlékeinek válogatás nélkül való robbantgatásában látja, de abban a kötelességgé alakuló jogban, hogy minden újonnan felmerült eszmét gondos és igazságos vizsgálat alá vetve, tárgyilagosan bíráljunk el. Ha érteket teremthet a jövő számára, valószínűleg meg a mult ellenére is. Ha elpusztíthat a multból fennmaradt komoly értéket, akadályozzuk meg a jövőre hivatkozó türelmetlen követelődzés ellenére is. Éppen a szabadelvűségben nehéz az arany középutat követni. Döngetni a radikálizmus egyik oldalról és támadja a konzervatívizmus a másiktól. A Budapesti Hírlap állott szemben konzervatív táborokkal és vívott harcot radikális ellenséggel, csak önmagával nem került ellentétbe, mert mindig ragaszkodott a multhoz, de soha sem félt tőle, hogy a mult talajába új eszmék gyökerének készítsen ágyat.

A komolyság tradíciója jellemzi talán legjobban a Budapesti Hírlapot. A könynyedség, az érdekesség, a publikum indultaihoz való hozzáférés lehetősége állandóan arra esabítja az újságok készítőit, hogy engedelményeket tegyenek az alaposág és megbízhatóság rovására. Erős embernek kell lennie a talpán, aki ennek a esabításnak következetesen ellent tud állani. A Budapesti Hírlapnak voltak ilyen emberei. Ezért a lap a bulvár-újságok népszerűségével talán sokszor nem tudta felvenni a versenyt, viszont befeszkelte magát az ország legtekintélyesebb rétegeinek otthonába, ahonnan sem szenzációs alcímű riportokkal, sem a vérmes kedélyek felizgatására szánt politikai cikkekkel, sem pletykákkal és tréfálgodásokkal nem lehetett és nem fog lehetni kiszorítani soha. Meg van a helye a vidéki kuriák, a hivatalnoki otthonok és a városi intelligencia lakásának asztalán, szinte kizárólagos joggal. Olvasóinak szemében nem egy újságot jelent a sok közül, hanem jelenti magát a hírlapot, az újságírást.

E sorok írója afféle politikusesaládban növekedett, ahol már kisgyerek korunkban nemcsak egy újságot olvastunk, hanem kezünkbe került jóformán minden Budapesten megjelenő újság. Sokan voltunk gyerekek és a lapok kézzől-kézre jártak, de mindenki elsősorban a Budapesti Hírlap-ot akarta olvasni. Ugy is hívtuk egymás között, hogy az „alapújság“. A napi eseményeket ebből olvastuk el, az ítéletünket annak alapján alkottuk meg, ami könnyen ment, mert megtaláltuk benne azt a szellemet, amely a mult évszázad utolsó évtizedciben született meg a falusi magyar kuriák levegőjének az európai városi étellel való összetalálkozásából a magyar műveltség alapépítményeképpen. Óh, bár ma is sokan lennének, akik ezt a régi, tisztult és emelkedett szellemet őrizni tudják. Azaz, hogy vannak is sokan, csak talán a esendesebb fajtából valók, Ezeknek ma is a Budapesti Hírlap az „alapújságja“. Amit hozzá olvasnak, az csak a fűszer, az csak a ráadás. A Budapesti Hírlap marad az a tükör, amelynek fényében nézik a világot és annak eseményeit. Így lett a Budapesti Hírlap belső harmóniájából külső összhang, amely őt és olvasóközönségét tüzőn-vizen keresztül összeköti.

Újságjukat rendszeren, szívesen, esetleg izgalommal olvassák az olvasói, kedvelik, megszokták, de bizony napilapot ritkán ér az a megtiszteltetés, hogy a közönsége szeretettel ragaszkodik hozzá. A Budapesti Hírlap-nak azonban családja van, amelyik szeretettel veszi körül.

Talán kevés újságot írnak olyan szeretettel, mint a Budapesti Hírlap-ot, ahol nem egy-egy munkatárs, egy-egy cikkíró keresi a maga feltűnését, de mindenki csak a lapot akarja szolgálni, amelyhez rajongó szeretet fűzi. A lap megírásában irányító ezt a szeretetet érzi a közönség is, amely arra a maga szeretetével és ragaszkodásával válaszol.